

Diyarbakır'da Haziran 2022 operasyonu ile tutuklanan gazetecilerin durumu

Diyarbakır'da 2022 yılı Haziran ayında gazetecilere yönelik olarak son yılların en büyük kitlesel gözaltı operasyonu yapıldı. Gazetecilik faaliyeti yürüten 21 basın çalışanı evlerine sabahın erken saatlerinde yapılan baskınlarla gözaltına alındı. 8 Haziran 2022 günü gözaltına alınan gazetecilere gözaltının gerekçesi söylenmedi. Dosyada gizlilik kararı olduğu gerekçesiyle avukatlara da hiçbir bilgi ve evrak verilmedi. Soruşturmayı yürüten savcı, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda belirtilmesine rağmen, gizlilik kararı olsa bile avukatların erişebileceği mahiyetteki belgelerin ve evrakın müdafilere ve gazetecilere verilmesini reddetti. Bu konuda yapılan tüm yasal başvurular cevapsız bırakıldı ya da ret kararıyla sonuçlandı.

Gazetecilerin çalışmalarını yürüttükleri Pel Yapım, Piya Yapım ve JinNews'in ofisleri günlerce arandı, bilgisayarların harddiskleri sökülerek alındı, fotoğraf makinelerine ve kameralara el konuldu. Ofislerde baskın operasyonla arama yapılması ve buralardaki materyale el konulması sonrasında gazetecilerin avukatlarına ya da ajanslara vermek üzere herhangi bir tutanak düzenlenmedi. El konulan fotoğraf makineleri ve kameralar günler sonra Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü tarafından "örgütsel materyal" yaftasıyla "teşhir" edildi.

Soruşturmada hukuka aykırılık

Gazetecilerin gözaltına alınmasıyla ilgili soruşturmayı yürüten savcı Diyarbakır'a soruşturmada yalnızca günler önce atanmıştı. Hukuki hiçbir usule uymayan soruşturma, gözaltı sürelerinin uzatılmasıyla ve gazetecilerin tutuklanmalarıyla sonuçlanınca da soruşturma savcısı apar topar başka bir ile tayin edildi.

İki defa uzatılan gözaltı süreleri boyunca gazetecilerin avukatları dosya içeriğine ulaşmak için defalarca hukuki girişimde bulundu. Gazeteciler neyle suçlandıklarını sekiz gün boyunca öğrenemedi. Gizlilik kararı olduğu için avukatlara verilmeyen bilgi soruşturma devam ederken iktidara yakın medya organlarına servis edildi. Aralarında kamu yayıncısı TRT'nin de bulunduğu anaakım medya kuruluşları, gizlilik kararı olduğu söylenen dosya hakkında "terör örgütü lehine haber yapan ajanslara operasyon" başlıklı haberler yayınladı. Soruşturma kapsamında gözaltına

alınan gazeteci Aziz Oruç'la ilgili bazı fotoğraflar ise bazı sosyal medya kullanıcıları tarafından yayınlandı. Aziz Oruç'un sosyal medyada yayınlanan fotoğrafları, gizlilik kararı olduğu söylenen soruşturma dosyasından alınmıştı. Soruşturma makamı tarafından gizlilik kararı bulunan dosyadan iktidara yakın medya kuruluşlarına servis edilen bölümler, dosyanın ilerideki seyri hakkında fikir veriyordu: Resmi haber kuruluşu TRT ve iktidara yakın medya, yaptığı haberlerde, Sterk TV ve Medya Haber TV kanallarında 9 başlıkta yayınlanan 102 haber ve kültür programına ait 82 saatlik görüntü içeriğinde, örgüt propagandası yapıldığı, Kuzey Irak ve Suriye'de Türkiye'nin sürdürdüğü askeri operasyonların Kürt halkına yönelik olduğu izlenimi ile ajitasyon yapıldığını iddia etti. İktidara yakın medya, gözaltındaki gazetecilerin Diyarbakır'dan kalkan savaş uçaklarıyla ilgili haberler de yaptıklarını, bu haberlerin örgüt mensuplarınca izlendiğini ve buna yönelik tedbir aldıklarını da gazetecilerin gözaltı gerekçesi olarak haberleştirdi. Sekiz gün gözaltında kalan gazeteciler, savcılığa sadece iktidara yakın medyada işlenen bu haberlerle çıkarıldı. Avukatlar, savunma yapacakları hiçbir resmi evraka ulaşamadı.

Sekiz günlük gözaltının sonunda gazeteciler 16 Haziran'da savcılığa çıkarıldı. Gazetecilere mesleki faaliyetleri, haberleri, röportajları, yazıları, sosyal medya paylaşımları ve bütün bu çalışmalarda kullandıkları kelimeler ve hatta kullanmadıkları kelimeler dahi soruldu. "Cezaevi kelimesi yerine neden zindan kelimesini tercih ettiği," "Kürt meselesinin ne olduğu," "PKK hakkında ne düşündüğü," "Röportaj yapılan birinin kullandığı direniş kelimesinin anlamı" ve haber yazarken neden "terör, terörist, bölücü" kelimelerini kullanmadığı gibi sorular soruldu. Kısacası gazetecilere, kullanmadıkları kelimeler nedeniyle bile suç isnat edildi. Diğer bir deyişle niyetleri okundu ve dile getirilmemiş düşünceleri bile sorgu konusu oldu.

Oysa Anayasa'nın 25. Maddesi "Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz" şeklindedir. Avukatlar, savcılığa Anayasa'nın bu maddesini hatırlatmış ve soruşturmanın hukuka aykırı bir şekilde yürütüldüğünü beyan etmişti. Ancak savcılık, gözaltındaki gazetecilerin tamamına ekseriyetle Kürt meselesi hakkındaki kanaatlerini ve düşüncelerini sormuş, ifade işlemleri genel olarak bu usulsüzlükle tamamlanmıştı.

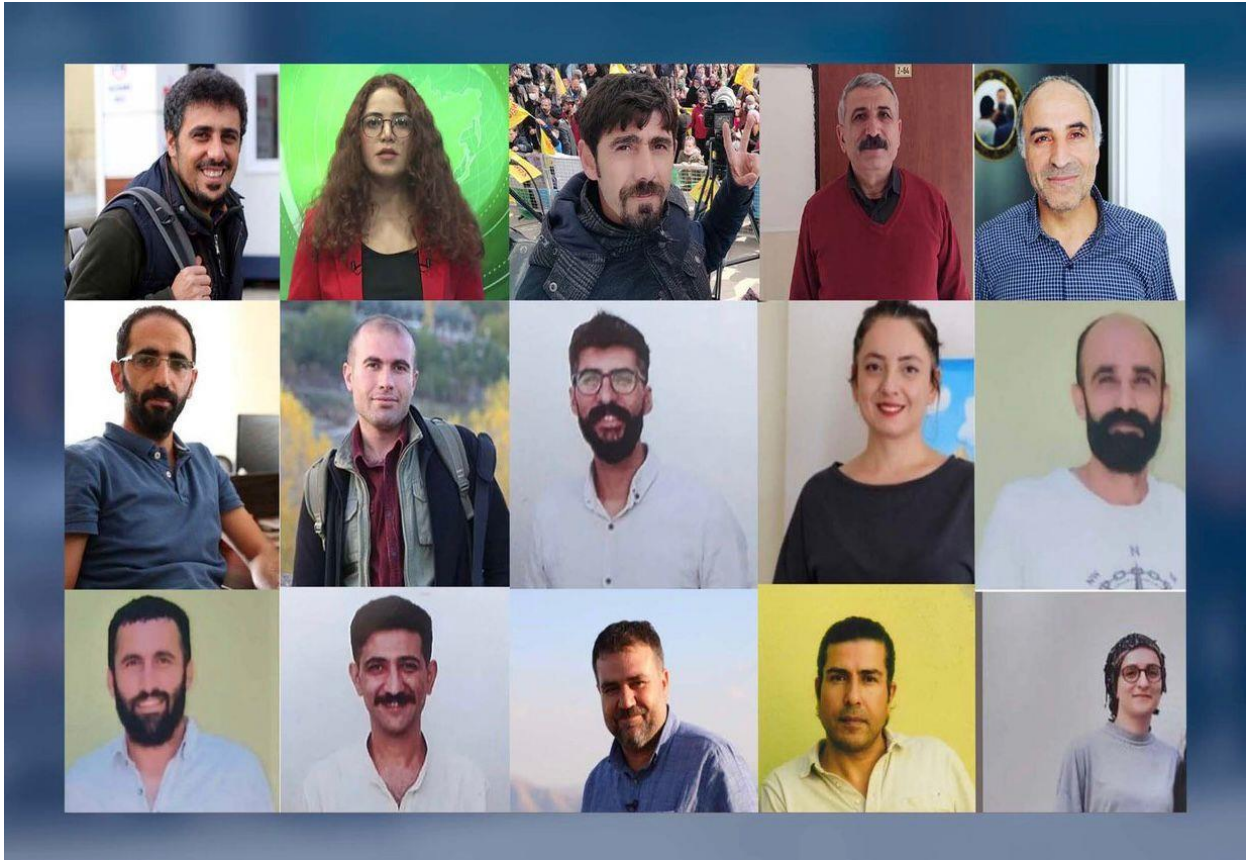
Gazeteciler 8 günlük gözaltı ve usulsüz işletilen ifade alma safhasından sonra savcılık tarafından tutuklama istemiyle sulh ceza hakimliğine sevk edildi. Gizlilik kararı konan dosyayla ilgili detaylar ancak savcılığın sevk yazısıyla görünür olabildi ve gazeteciler suçlandıkları konuların bir kısmını ancak o zaman öğrenebildi. Gazetecilere, alışlageldiği üzere, örgüt üyesi olmak ve örgüt propagandası yapmak suçları isnat ediliyordu. Sulh ceza hakimliğine yapılan tutuklama isteminde iki belirgin husus vardı. İlki, "KCK Anayasasının" 14. Maddesinin C fıkrası kapsamında örgütün Basın Birimi'nin mensubu olmak. İkincisi ise muhtelif zamanlarda gizli tanıklardan ve itirafçılardan alınan ve herhangi bir ismi açıkça işaret etmeyen genel beyanlar.

Kamuoyunca da geniş ölçüde bilindiği üzere, gazeteciler hakkında kullanılagelen bu hukuken geçersiz ve manipülatif suçlamaların "mucidi" Fettullahçı yapıdır. "KCK Basın Davası" olarak bilinen ve hâlen sürdürülmekte olan dava da Fettullahçı yapı tarafından dizayn edilmiş, onlarca gazeteci hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmıştı. Siyasi iktidarın söz konusu yapılanma ile yolunu ayırdığını beyan ettiği dönemden sonra bu yapılanmanın organize ettiği öne sürülen Balyoz, Ergenekon gibi davalar, yargılananların beraatıyla ve davaların kapanmasıyla sonuçlanmış, o davaları açan, yürüten savcı ve hakimler tutuklanmış ve tutuklanan savcı ve hakimlerin tedavüle soktuğu suç isnatları bu davalarla ilişkili olarak bir daha sorgulama ve yargılama makamlarınca telaffuz edilmemişti. Ancak bu süreç, Diyarbakır merkezli operasyon sonucunda tutuklanan Kürt gazeteciler için işletilmemiştir. Halihazırda birçoğu tutuklu ya da hükümlü olan savcı ve hakimlerin iddianamelere işlediği suçlamalar, yıllar sonra da Kürt gazeteciler aleyhine işlevselleştirilmekte ve kullanılmaktadır.

Savcılarca dile getirilen, "KCK Anayasası"nın 14. Maddesinin C fıkrası kapsamında örgütün Basın Birimi'nin mensubu olmak" suçlaması farazi bir suçlamadır. Farazi bir "KCK Anayasası"yla ya da "Basın Birimi"yle tutuklu bulunan gazeteciler arasında bir illiyet bağı oluşturulmaya çalışılmaktadır ki bu da hiçbir zaman kurulamamıştır. Söz konusu "Anayasa"dan bir haber sitesinde bahsedilmiştir. İddianamelerde bahse konu KCK Anayasası'nın muhtevası ilgili bilgi bulunmamaktadır. Daha önce Van'da ve Erzurum'da da yine KCK Anayasası'na tabi oldukları suçlamasıyla gazeteciler gözaltına alınmış ve aylarca tutuklu kalmışlardır. Ancak yapılan yargılama sonucunda beraat kararları verilmiş, varsayıma dayalı suçlamayla ceza verilemeyeceği yerel mahkemeler nezdinde de teyit edilmiştir. Van'da benzer suçlamayla yaklaşık 6 ay tutuklu bulunan gazeteci Cemil Uğur için de avukatları Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi "KCK Anayasası'na tabi olmak" şeklinde bir suçlamanın hukuken geçerli olamayacağını, bu suçlamayla verilen tutuklama kararının hak ihlali olduğunu karara bağlamıştır. Gerek yerel mahkemelerin gerekse Anayasa Mahkemesi'nin kararları Diyarbakır'da tutuklu bulunan gazeteciler için de avukatları aracılığıyla hem sorgulama hem de yargılama makamlarına defalarca sunulmuş ancak olumlu cevap alınamamıştır.

Diyarbakır'da bir yılı aşkın süredir tutuklu bulunan gazetecilerin tutukluluğuna gerekçe olarak gösterilen bir diğer husus, gizli tanıkların ve itirafçıların gazeteciler aleyhine verdikleri beyanlardır. Birbirinin tekrarı mahiyetindeki beyanlar, Avrupa'dan yayın yapan Medya TV ve Stêrk TV'nin örgüt mensuplarınca izlendiği, bu kanallara program yapanlar arasında Diyarbakır'da mesleklerini ifa eden gazetecilerin de olduğu varsayıma dayanıyor. Savcılık bu kapsamda, Medya TV ve Stêrk TV'nin yayınlarına bağlanıp görüş bildiren, bu kanallarda haberleri yayınlanan ya da haberlerine atıf yapılan gazetecilerin örgüt üyesi sayılması gerektiğini iddia ediyor. Gerekçe ise, kanalların örgüt mensuplarınca ve "örgüte müzahir insanlarca" izlenmesi...

Savcılığın bu iddiası örgüt üyeliğiyle ilgili kıstasları sıralayan Yargıtay içtihadına hiçbir şekilde uygun değildir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, yerel mahkemelere örgüt üyeliğiyle ilgili yargılamaları yaparken, "örgütle canlı, geçişken bağ kurmak, hiyerarşik yapıya dahil olmak ve hiyerarşik gücün emri altına girmek, örgüte katılmak, emir- talimat almaya açık olmak, kendi iradesini örgütün iradesine teslim etmek, verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olmak, örgütle olan bağda süreklilik, çeşitlilik, yoğunluk gözetmek, saik olarak suç işleme amacı gütmek" gibi teker teker muhakeme edilecek ciddi kriterleri muhakkak gözetmeleri gerektiğini hatırlatmıştır. Tutuklulukları bir seneyi geçen gazeteciler için bu kriterlerin hiçbiri gözetilmemiştir. Aylık periyodlarla yapılan "tutukluluğun gözden geçirilmesi" incelemelerinde avukatları, bu hususları tekrar tekrar hakimliklere bildirmiş ancak olumlu bir sonuç alınamamıştır. Gazeteciler bir yıldan fazla süre boyunca bu farazi suçlamalarla tutuklu kalmış, avukatların girişimlerine rağmen iddianamenin hazırlanması ertelenmiştir. İddianame, gazetecilerin tutukluluğunun dokuzuncu ayında, tam 281 gün sonra düzenlenmiştir.

Hukuka aykırı şekilde tanzim edilen iddianame

Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nce kabul edilen iddianame 728 sayfadan ve altı bölümden oluşuyor. İddianamenin ilk bölümünde PKK ve KCK'yle ilgili genel bilgiler yer alıyor. Verilen bilgiler arasında gazeteciler için kullanılan "Basın Komitesi"ne de kısaca değiniliyor. Ancak söz konusu komiteyle gazeteciler arasındaki illiyet bağı kurulamıyor.

İddianame, muhtelif tarihlerde ifadeleri alınan 6 gizli tanık ve 15 itirafçının beyanlarını suçlamalara dayanak olarak gösteriyor. Bir itirafçının, gazetecilerin bir kısmının çalıştığı PEL Yapım Prodüksiyon'un Avrupa'da yayın yapan Medya Haber ve Stêrk TV'ye program yaptığı iddiası, savcılığın vurguladığı noktalardan. Bunun yanı sıra savcılık, gazetecilerin örgütten bahsederken "terör örgütü", Abdullah Öcalan'dan bahsederken "terör" kelimelerini kullanmamalarını gazetecilerin örgüt güdümünde hareket ediyor olmalarına yoruyor. Gazetecilerin yaptığı haberlerin "Türkiye Cumhuriyeti'ni ve güvenlik güçlerini aşağılayıcı ve propaganda içerikli" olduğu da iddialar arasında.

Ancak iddianamedeki en kritik ve çarpıcı iddia, siber saldırı yöntemleriyle elde edildiği belirtilen veriler. İddianame savcısı, Avrupa'da bulunan Stêrk TV ve Medya Haber'in verilerine ve server'larına Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü çalışanlarınca sızıldığını ve bu kanalların verilerinin ele geçirildiğini belirtiyor. Kamu çalışanları eliyle yapılmış olan siber sızıntının da Ari Yapım şirketine ait, el konulan bilgisayarlar üzerinden yapıldığı ifade ediliyor. Savcılık, bu siber sızıntının Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hakimliği'nin 2022/3415 Değişik İş numaralı kararıyla yapıldığını belirtiyor. Bu durum, hukuka aykırı bir şekilde el konulan bilgisayarlardan Avrupa'daki bazı kanalların hacklendiğini, siber sızıntıyla elde edildiği iddia olunan verilerin de yine hukuka aykırı bir şekilde dosyaya konduğunu açık ediyor. Siber sızıntıyla elde edilen verilerin gazetecilerin haber ve görüşlerini bildirdikleri yayınlar olduğu ve kanalların bunları Youtube isimli sosyal paylaşım platformunda herkese açık bir şekilde yayınladığı da yine iddianamede ifade ediliyor.

Yapım ajanslarının çeşitli gösteri ve yürüyüşlerde çektikleri görüntüler ve basın açıklamaları, iddianame savcısı tarafından "örgüte arşiv oluşturma çalışması" olarak tanımlanıyor. Savcının varsayımına göre bu görüntüler Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine kullanılabilir nitelikte. Savcılık bu varsayımıyla gazetecilerin hem örgüte üye olduğunu, hem örgüt propagandası yaptığını hem de halkı kin ve düşmanlığa sevk ettiğini iddia ederek üç suçlamayı birden gazeteciler aleyhine işlevselleştirmeye çalışıyor. Ajanslardan elde edilen görüntülerde ekolojik yıkımları gösteren ve ekoloji başlığı altında yapılan sempozyum ve paneller de bulunuyor. Savcılık bu görüntülerin de "Abdullah Öcalan'ın ekolojik paradigmasına uygun hareket ederek basın yoluyla ajitasyon yapmak"la örgüt propagandası suçuna vücut verdiğini iddia ediyor. Belirmek gerekir ki "ajitasyon yapmak" TCK ve TMK'da tanımlanmış bir suç değildir.

Savcılık, hukuka aykırı bir şekilde Medya Haber ve Stêrk TV kanallarından, siber sızıntı yöntemiyle elde edilen verilerde kurum içi yazışmalara da yer veriyor. Bu yazışmaların örgüt yöneticilerince verilmiş talimat olarak kabul edilmesi gerektiğini iddia eden savcı, gazetecilerin de bundan dolayı örgüt üyesi gibi görülmeleri gerektiğini ifade ediyor. Gazeteciler hakkında daha önce yapılmış olan soruşturmalar ve kovuşturmalar ise iddianamede aleyhe kanaat oluşması için kullanılıyor. Gazetecilerin yaptığı onlarca haber savcılık tarafından "Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine kullanılabilir," "Kürt halkının devletine olan bağlılığını ve güvenini sarsabilir" varsayımlarıyla tasnif ediliyor. Gazetecilerin muhtelif zamanlarda yaptıkları telefon konuşmalarının da bulunduğu iddianame, "Mehmet sen naptın? Bugün reklam çekmemiz lazım." "Görüş yazısını hazırladın mı?" "Bir yere gidiyorum... Oturunca anlatırım" minvalindeki görüşmeleri "üstü kapalı şifreli mesaj, örgütün amaç ve ideolojileri doğrultusunda hareket etmek" olarak tanımlıyor.

Suçlamaların hukuki karşılığı

Bir yılı aşkın süredir özgürlüklerinden yoksun bırakılan gazeteciler, Türkiye'nin en önemli gündem başlıkları hakkında yüzlerce yazılı ve görsel çalışmaya imza attı. Gazeteciler, ülkenin ve bölgenin en önemli merkezlerinden Diyarbakır başta olmak üzere onlarca il ve ilçede haber takibi yaptı, bazı haberleri saygın kuruluşlarca ödüllendirildi. Ancak kanunlara ve uluslararası anlaşmalarla taban tabana zıt yöntemlerle hem fiziksel özgürlükleri, hem çalışma ve ifade özgürlükleri ellerinden alındı. 2022 yılının Haziran ayında gözaltına alınan ve tutuklanan gazeteciler ancak on üç ay sonra, 11 Temmuz günü hakim huzurunda savunma hakkına erişebilecektir. Belirtmek gerekir ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi haber yaptığı, görüş ve yorumlarını yayımladığı için kovuşturulan gazeteler ve gazetecilerin davalarında defalarca ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine yönelik karar vermiştir. AİHM, bu tür uygulamaların, medya mensuplarının çalışmalarını kısmen sansürleme ve kamusal bir tartışmada yeri olan görüşleri ortaya koyma yetilerini azaltma etkisine sahip olabileceğini saptamıştır.

Türkiye, hem Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne (MSHUS) hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) taraftır. MSHUS'nin 19. maddesi ve Avrupa Sözleşmesi'nin 10. maddesi kapsamındaki ifade özgürlüğü hakkı da dahil olmak üzere bu belgelerde güvence altına alınan haklar, ulusal hukukun da parçasıdır. İfade özgürlüğü hakkı ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da korunmaktadır (Madde 26). Yine Anayasa'ya göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir; milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır (Madde 90). Bu nedenle, yerel mahkemelerin kararlarını verirken ulusal güvenlik bağlamında ifade özgürlüğüne ilişkin uluslararası standartları ve Avrupa standartlarını dikkate alması gerekmektedir.

Önemli bir husus da şudur: MSHUS'nin 19. maddesinin birinci paragrafı, fikir sahibi olma hakkına yönelik bir müdahaleye karşı koruma sağlamaktadır. BM İnsan Hakları Komitesi, 34 Numaralı Genel Yorum'da bu hakkın hiçbir sınırlama veya istisnaya izin vermeyen bir hak olduğunu vurgulamıştır. İnsan Hakları Komitesi, devamla, hiç kimsenin gerçek, algılanan veya varsayılan görüşleri nedeniyle MSHUS kapsamındaki herhangi bir haktan mahrum bırakılamayacağını not etmiştir. Ayrıca, bir fikir sahibi olmanın suç sayılmasının, MSHUS'nin 19. maddesinin birinci paragrafı ile bağdaşmadığını da açıkça belirtmiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere, 11 Temmuz günü duruşmaları görülecek olan gazetecilere yöneltilen suçlamalar da gazeteciler aleyhine oluşturulan mesnetsiz deliller de açıkça hukuka aykırıdır. Dava, isnat edilen suçlamaların daha önce hukuka aykırılıklarının tescil edilmesi yönüyle mükerrerdir. Hukukçuların değerlendirmesiyle de dava, kısır döngüyle gazeteciler aleyhine işletilen bir "klon davadır." Davaya dayanak olarak gösterilen "klonun" Fetullahçı yapılanma mensubu oldukları gerekçesiyle şu anda hükümlü olan hakim ve savcılar tarafından icat edilmiş olması ve hâlen sorgulama ve yargılama makamlarınca kullanılıyor olması ise gerçek bir skandaldır. Gazetecilerin 11 Temmuz günü görülecek olan duruşmada derhâl beraat kararı alınarak tahliye edilmeleri gerekmektedir.

Sevilay Çelenk

Yeşil Sol Parti Diyarbakır Milletvekili